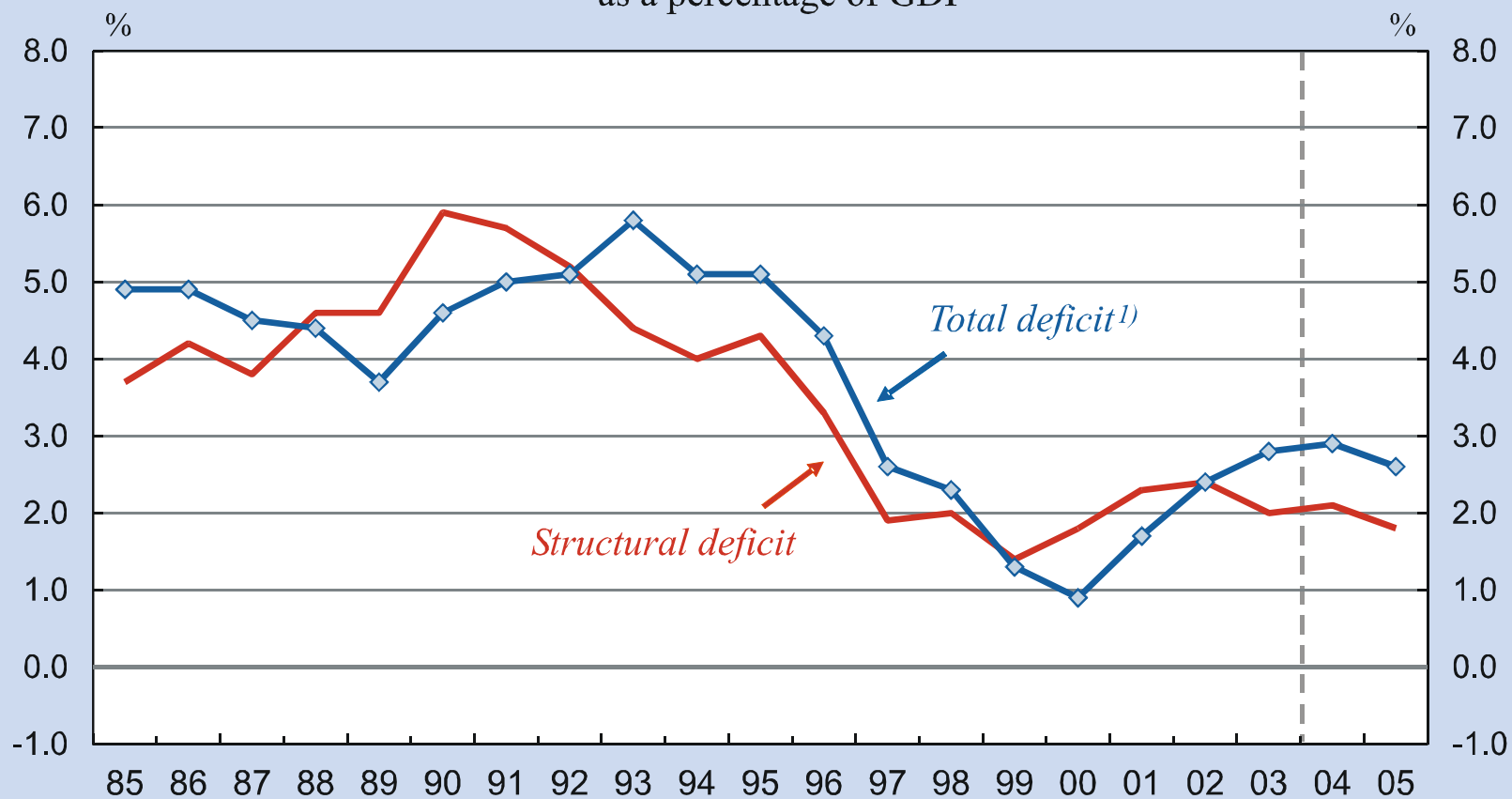


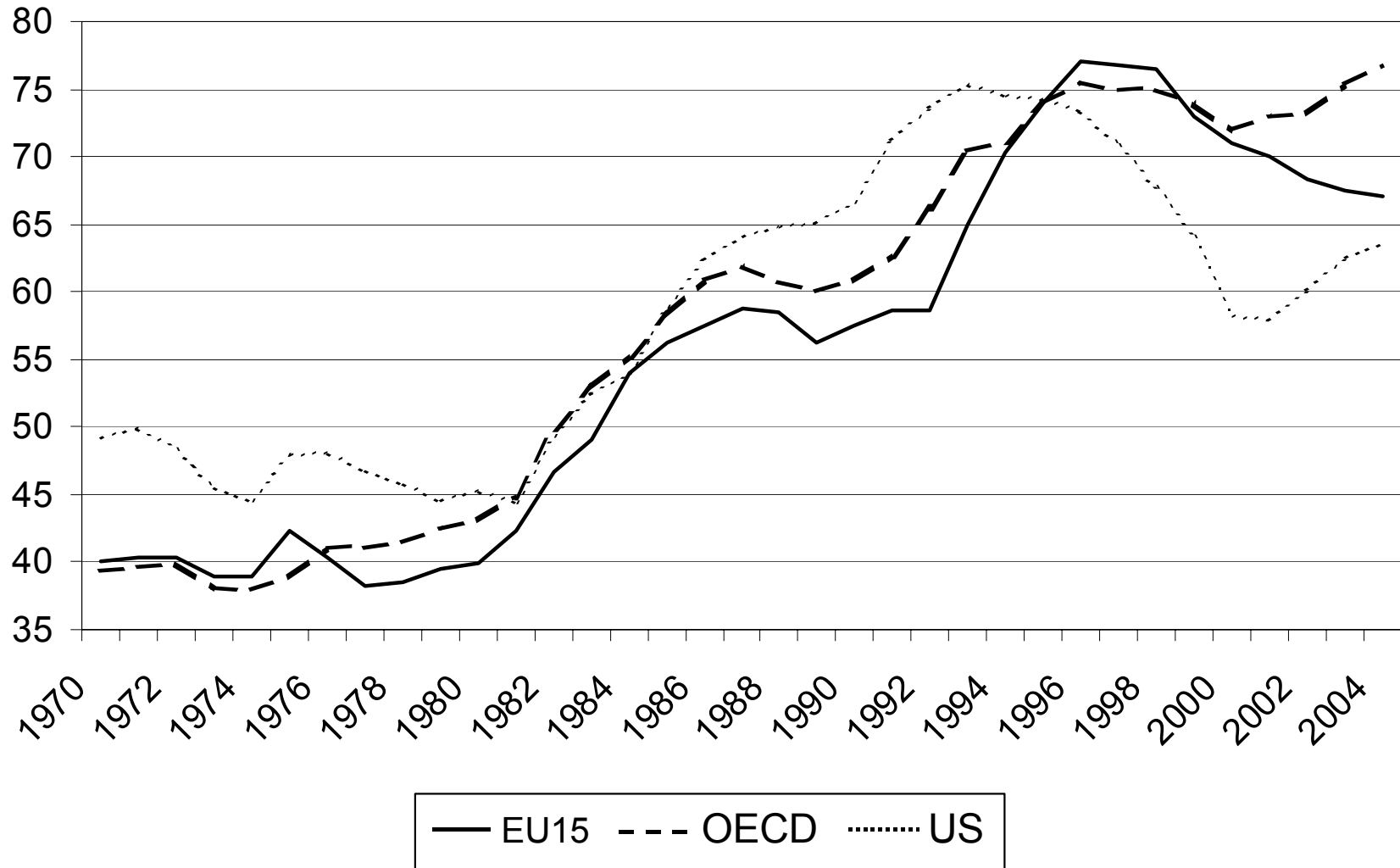
## GOVERNMENT BUDGET DEFICIT IN THE EURO AREA as a percentage of GDP



1) Excluding one-off revenues from the sale of the mobile telephone licenses in 2000.

Sources: OECD Economic Outlook 76, Dec. 2004, Annex Table 27.

**Figure 1: Gross Government Debt / GDP 1970-2004**



Source: OECD Economic Outlook No:75, 2004

## **Inbyggd tendens till budgetunderskott ("deficit bias")**

- 1. "Fiscal illusion" – allmänheten inser inte den fulla kostnaden av budgetunderskott**
- 2. Mer populärt att stimulera ekonomin genom budget-underskott i lågkonjunkturer än att strama åt den genom budgetöverskott i högkonjunkturer**
- 3. Strategiska skäl för budgetunderskott – sittande regering kan gynna sina väljare och inskränka handlingsmöjligheterna för framtida regeringar som måste betala räntorna för upplåningen**
- 4. Fördelningskonflikter "löses" genom budgetunderskott**
- 5. Enskilda väljargrupper "lobbar" för riktade skatter/sub-ventioner som alla skattebetalare får vara med och betala**
- 6. Tidsinkonsistensproblem: svårt motstå frestelsen att i efterhand föra en expansiv finanspolitik även om man utfäst sig att inte göra det**

## Huvuddragen i de tidigare finanspolitiska reglerna

- Högsta tillåtet budgetunderskott på 3 % av BNP med vissa undantag
- Högsta tillåten skuldkvot på 60 % av BNP eller om skuldkvoten är högre, så ska den minska i “tillfredsställande takt”
- Förfarandet vid alltför stora underskott (korrigerings inom 3 år)
  - kommissionsrapport resp fastställande och rekommendationer
  - föreläggande
  - depositioner (år 4)
  - böter (år 5)
- Medelfristigt budgetmål om “nära balans eller i överskott”
- Multilateral övervakning
  - stabilitets- och konvergensprogram
  - yttranden från Ekofin-rådet
  - möjlighet till “early warnings”

## Finansiellt sparande i offentlig sektor (procent av BNP)

|                | 2003        | 2004        | 2005        | 2006        |
|----------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Belgien        | 0,4         | 0,1         | -0,2        | -0,6        |
| Finland        | 2,5         | 2,1         | 1,7         | 1,6         |
| Frankrike      | <b>-4,2</b> | <b>-3,7</b> | <b>-3,0</b> | <b>-3,4</b> |
| Grekland       | <b>-5,2</b> | <b>-6,1</b> | <b>-4,5</b> | <b>-4,4</b> |
| Irland         | 0,2         | 1,3         | -0,6        | -0,6        |
| Italien        | -2,9        | <b>-3,0</b> | <b>-3,6</b> | <b>-4,6</b> |
| Luxemburg      | 0,5         | -1,1        | -1,5        | -1,9        |
| Nederländerna  | <b>-3,2</b> | -2,5        | -2,0        | -1,6        |
| Portugal       | -2,9        | -2,9        | <b>-4,9</b> | <b>-4,7</b> |
| Spanien        | 0,3         | -0,3        | 0,0         | 0,1         |
| Tyskland       | <b>-3,8</b> | <b>-3,7</b> | <b>-3,3</b> | -2,8        |
| Österrike      | -1,1        | -1,3        | -2,0        | -1,7        |
| Danmark        | 1,2         | 2,8         | 2,1         | 2,2         |
| Storbritannien | <b>-3,4</b> | <b>-3,2</b> | <b>-3,0</b> | -2,7        |
| Sverige        | 0,2         | 1,4         | 0,8         | 0,8         |

## Finansiellt sparande i offentlig sektor (procent av BNP)

|           | <b>2003</b>  | <b>2004</b> | <b>2005</b> | <b>2006</b> |
|-----------|--------------|-------------|-------------|-------------|
| Cypern    | <b>-6,3</b>  | <b>-4,2</b> | <b>-2,9</b> | <b>-1,9</b> |
| Estland   | 3,1          | 1,8         | 0,9         | 0,5         |
| Lettland  | -1,5         | -0,8        | -1,6        | -1,5        |
| Litauen   | -1,9         | -2,5        | -2,4        | -1,9        |
| Malta     | <b>-10,5</b> | <b>-5,2</b> | <b>-3,9</b> | <b>-2,8</b> |
| Polen     | <b>-4,5</b>  | <b>-4,8</b> | <b>-4,4</b> | <b>-3,8</b> |
| Slovakien | <b>-3,7</b>  | <b>-3,3</b> | <b>-3,8</b> | <b>-4,0</b> |
| Slovenien | -2,0         | -1,9        | -2,2        | -2,1        |
| Tjeckien  | <b>-11,7</b> | <b>-3,0</b> | <b>-4,5</b> | <b>-4,0</b> |
| Ungern    | <b>-6,2</b>  | <b>-4,5</b> | <b>-3,9</b> | <b>-4,1</b> |

## Strukturellt budgetunderskott (procent av BNP)

|                | 2003        | 2004        | 2005        | 2006        |
|----------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Belgien        | 1,2         | 0,6         | 0,3         | -0,2        |
| Finland        | 3,2         | 2,4         | 1,9         | 1,8         |
| Frankrike      | <b>-4,0</b> | <b>-3,6</b> | -2,8        | <b>-3,1</b> |
| Grekland       | <b>-5,7</b> | <b>-7,1</b> | <b>-5,5</b> | <b>-5,3</b> |
| Irland         | 0,2         | 1,6         | -0,1        | 0,1         |
| Italien        | -2,6        | -2,4        | -2,9        | <b>-4,0</b> |
| Luxemburg      | 1,3         | -0,3        | -0,6        | -0,6        |
| Nederländerna  | -2,0        | -1,2        | -0,4        | 0,0         |
| Portugal       | -2,2        | -2,1        | <b>-3,9</b> | <b>-3,7</b> |
| Spanien        | 0,2         | -0,3        | 0,0         | 0,2         |
| Tyskland       | <b>-3,2</b> | <b>-3,3</b> | -2,8        | -2,3        |
| Österrike      | -0,8        | -1,1        | -1,9        | -1,6        |
| Danmark        | 2,0         | 3,4         | 2,5         | 2,4         |
| Storbritannien | -3,0        | -3,0        | -2,9        | -2,6        |
| Sverige        | 1,3         | 1,7         | 0,8         | 0,7         |

## Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld (procent av BNP)

|                | <b>2003</b> | <b>2004</b>  | <b>2005</b> | <b>2006</b>  |
|----------------|-------------|--------------|-------------|--------------|
| Belgien        | 100,0       | 95,6         | 94,9        | 91,7         |
| Finland        | 45,3        | 45,1         | 44,3        | 43,7         |
| Frankrike      | <b>63,9</b> | <b>65,6</b>  | <b>66,2</b> | <b>67,1</b>  |
| Grekland       | 109,3       | <b>110,5</b> | 110,5       | 108,9        |
| Irland         | 32,0        | 29,9         | 29,8        | 29,6         |
| Italien        | 106,3       | 105,8        | 105,6       | <b>106,3</b> |
| Luxemburg      | 7,1         | 7,5          | 7,8         | 7,9          |
| Nederländerna  | 54,3        | 55,7         | 57,6        | 57,9         |
| Portugal       | <b>60,1</b> | <b>61,9</b>  | <b>66,2</b> | <b>68,5</b>  |
| Spanien        | 51,4        | 48,9         | 46,5        | 44,2         |
| Tyskland       | <b>64,2</b> | <b>66,0</b>  | <b>68,0</b> | <b>68,9</b>  |
| Österrike      | 65,4        | 65,2         | 64,4        | 64,1         |
| Danmark        | 44,7        | 42,7         | 40,5        | 38,2         |
| Storbritannien | 39,7        | 41,6         | 41,9        | 42,5         |
| Sverige        | 52,0        | 51,2         | 50,3        | 49,2         |



## Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld (procent av BNP)

|           | <b>2003</b> | <b>2004</b> | <b>2005</b> | <b>2006</b> |
|-----------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| Cypern    | <b>69,8</b> | <b>71,9</b> | 69,1        | 66,6        |
| Estland   | 5,3         | 4,9         | 4,3         | 4,0         |
| Lettland  | 14,4        | 14,4        | 14,0        | 14,3        |
| Litauen   | 21,4        | 19,7        | 21,2        | 20,9        |
| Malta     | <b>71,8</b> | <b>75,0</b> | <b>76,4</b> | <b>77,1</b> |
| Polen     | 45,4        | 43,6        | 46,8        | 47,6        |
| Slovakien | 42,6        | 43,6        | 44,2        | 44,9        |
| Slovenien | 29,4        | 29,4        | 30,2        | 30,4        |
| Tjeckien  | 38,3        | 37,4        | 36,4        | 37,0        |
| Ungern    | 56,9        | 57,6        | 57,8        | 57,9        |

## Tidigare undantag

- Undantag om “referensvärdet endast **undantagsvis** och **övergående** överskrids och om procenttalet fortfarande ligger **nära** referensvärdet”
- “Ovanlig händelse” utanför medlemsstatens kontroll som påverkar budgetsituationen
- Allvarlig konjunkturedgång
  - automatik om årligt BNP-fall på mer än 2 %
  - diskretionärt beslut om årligt BNP-fall på mer än 0,75 %

# Reviderade undantagsbestämmelser (I): allvarlig konjunkturedgång

- “Negativ tillväxt”
- “Ackumulerat produktionsbortfall under en längre period med mycket låg tillväxt i förhållande till tillväxtpotentialen”

## Bedömning

- I princip förnuftigt, särskilt med hänsyn till de snabbväxande nya medlemsstaterna
- Men svårt skatta produktionsgap
- Om lägre *potentiell tillväxt* blir följderna högre långsiktig skuldkvot

## Reviderade undantagsbestämmelser (II): alla övriga faktorer av betydelse

- “även beakta huruvida den offentliga sektorns underskott överstiger utgifterna för offentliga investeringar samt **alla övriga faktorer av betydelse**, inbegripet medlemsstatens ekonomiska och budgetmässiga läge på medellång sikt”
  - det ekonomiska läget på medellång sikt (särskilt tillväxtpotential, rådande cykliska förhållanden, genomförda program inom ramen för Lissabonagendan och program för att främja FoU och innovation)
  - budgetläget på medellång sikt (särskilt ansträngningar att genomföra budgetsaneringar under “goda tider”, hållbar skuldnivå, offentliga investeringar och den allmänna kvaliteten i de offentliga finanserna)
  - **eventuella andra faktorer som enligt den berörda medlemsstaten har betydelse**

# Eventuella andra faktorer

- Budgetmässiga ansträngningar för att höja eller bibehålla höga ekonomiska bidrag till förmån för **internationell solidaritet** och uppnå **europiska politiska mål, i synnerhet Europas enande**

## Bedöming

- Allt kan inkluderas
  - u-hjälp
  - militärutgifter
  - kostnader för EU-bidrag till de nya medlemsländerna?
  - subventioner till östra Tyskland
  - alla utgifter som kan bidra till att uppnå mål som man anger på EU-nivå???
- Dessutom beaktande av pensionsreformer som förbättrar de offentliga finansernas långsiktiga hållbarhet

# Förlängda tidsfrister i förfarandet vid alltför stora underskott

- Förlängda steg i förfarandet på  $1+2+1+2 = 6$  månader??
- Den normala tidsfristen ska fortfarande vara tre år
- Men ursprunglig tidsfrist **kan** sättas till **fyra** år
  - om det krävs större årlig budgetansträngning än 0,5 % av BNP i konjunkturrensade termer (dock exklusive engångsåtgärder)
  - om det föreligger “*särskilda omständigheter*” (samma som ska beaktas vid undantag)
  - ursprunglig tidsfrist kan **förlängas** och rekommendationer och förelägganden **upprepas** (om effektiva åtgärder vidtagits men tillväxtutvecklingen varit oförutsägbar”)
  - korrigerig inom 5 år????

# Sammanfattande bedömning (I)

- Försvagningarna ska skrivas in i **förordning** 1467/97 medan “skärpningarna” mest har karaktären av **uppmaningar**
- **Formellt** begränsad uppmjukning
  - undantagsregler gäller bara om underskottet **nära** 3-%-gränsen
- Är gränsen nu 3.5 eller 4%? Knappast 6. Kanske 4.5?
- Men ett antal försvagningar inom den ramen
  - gummiformuleringar tillåter alltid diskretionära undantag
  - längre tidsfrist (5 i stället för 3 år?)
  - upprepning av rekommendationer och förelägganden innebär att det aldrig kommer att bli depositioner/böter (5 resp 6 år???)
  - pakten har mist sina tänder (“bistå inte straffa”)
  - svagare medelfristiga mål?

## Sammanfattande bedömning (II)

- Man har inte gått på Kommissionens linje att förstärka “peer pressure”  
ex ante
  - både “**peer support**” och “peer pressure”
  - skilj “politiska misstag från misstag i prognoserna”
- Men det allvarligaste är att man visat att reglerna är **endogena**, dvs ändras **diskretionärt** när de beteenden de ska förhindra kommer i konflikt med dem
  - inte heller de reviderade reglerna är trovärdiga
- Enda förhoppningen
  - man skulle inse att trovärdigheten måste repareras (jfr Duisenbergs utnämning och ECB)
  - låg sannolikhet för det
  - för små marknadsreaktioner
  - katastrof om man inte startar process mot Italien (Grekland?)



## Vad göra nu? (I)

- Försöken att åstadkomma finanspolitisk disciplin på EU-nivå har i stort sett misslyckats
- Starkare **nationella institutioner**
  - tidigare såg vi det som *komplement* till EU-reglerna
  - i stället *substitut*
  - klarar inte externalitetsproblemen
  - men kan motverka allmän politisk “underskottsbias”

# Fastare nationella regelverk

- Tydligare institutionell ram
- Oberoende finanspolitiskt råd
- Delegering av finanspolitiska beslut

# Tydligare institutionell ram

- Tydliga saldo- och stabiliseringspolitiska mål för finanspolitiken
- Bestäm *ex ante* vilka medel som ska användas stabiliseringspolitiskt
  - operationella riktlinjer
  - ange tydligare vilka åtgärder som är stabiliseringspolitiska och hur länge de ska vara i kraft
- Mekanismer för hur man ska hantera avvikelser från uppsatta mål och principer
  - “open-letter-förfarande” - krav på motivering
  - offentliga utskottsförhör i riksdagen (finansminister, riksbanksledning, KI-chef, oberoende experter, ER?)
  - “media event” - **granskning** av den förda politiken

# Oberoende finanspolitiskt råd (I)

- Liknande oberoende ställning som riksbanken (mer oberoende än KI)
  - särskilt utnämningförfarande
- Åläggande för regeringen grunda budgetkalkyler på rådets bedömningar
- Vakthund (väktarråd) som ska slå larm när regeringen bryter mot egna normer och/eller EU-normer
  - formell skrivelse till riksdagen
  - riksdagen ska då höra rådet
  - skyldighet för regeringen förklara sig
  - utskottsförhör av finansminister och råd
- Rapport till EU-kommissionen (Ekofin-rådet)
- Rekommendationer om lämplig finanspolitik
  - skyldighet för regeringen motivera varför man gör något annat

# Oberoende finanspolitiskt råd (II)

- Förbättrad kvalitet på den ekonomisk-politiska debatten
- Bestäm i förväg procedurer för utvärdering av rådet (internationell sådan)
- Svårt se hur **finansutskottet** skulle kunna spela sådan roll (LOs förslag)
  - politisk samhörighet med regering (oppositon)
  - svag ställning i förhållande till regeringen

# Önskedrömmar

- Strikt nationella initiativ  
“best-practice solutions”
- Gemensamt initiativ av små EU-länder med större intresse av budgetdisciplin än de stora länderna  
(egen **disciplinpakt**)
  - “kul” markering
- Samarbete mellan Kommissionen och “icke-officiella” nationella råd (nätverk av sådana?)

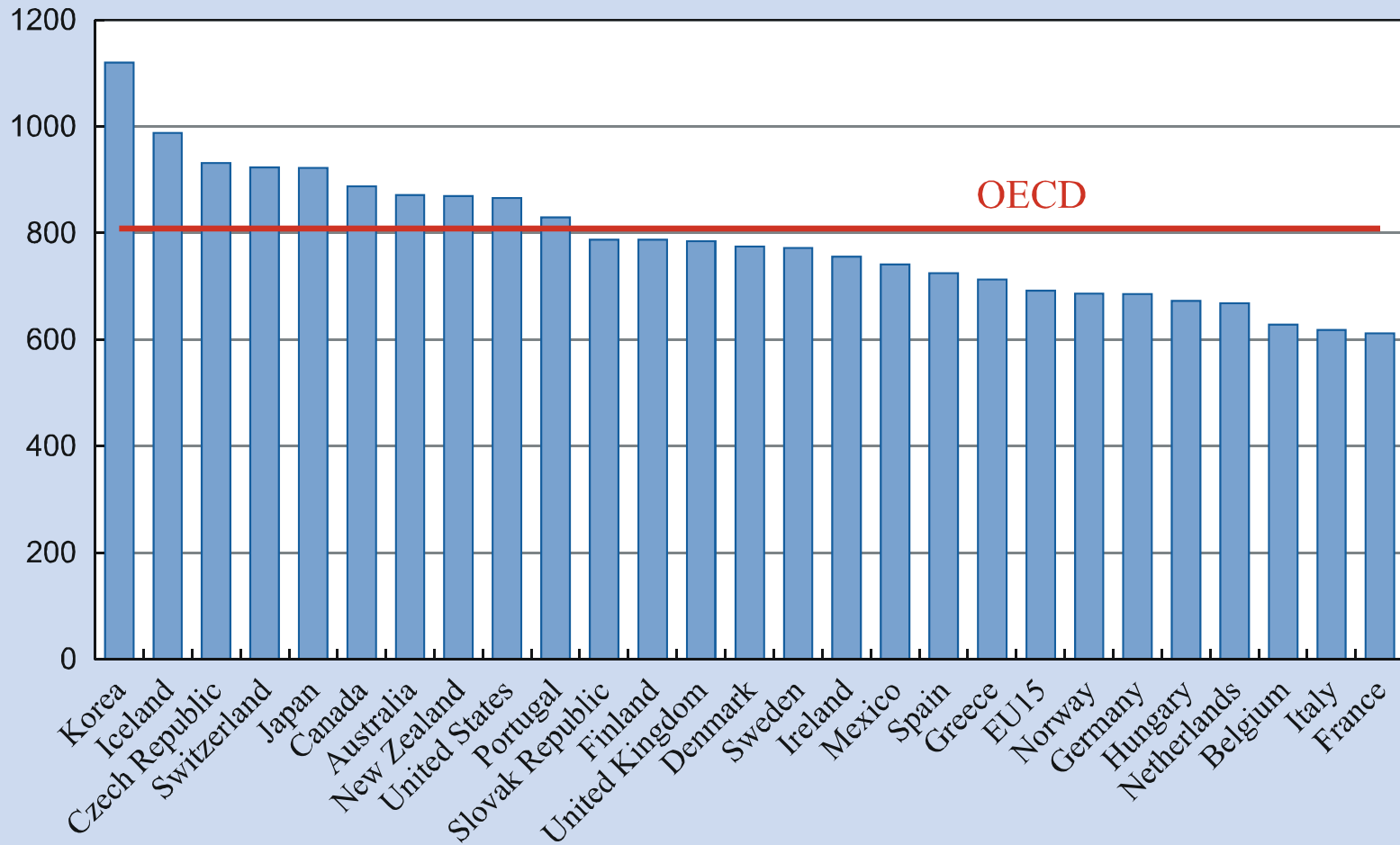
**Table 3.1**

**Real income, labour productivity, and labour input in  
EU-15 in per cent of US levels**

|                            | 1970 | 2002 |
|----------------------------|------|------|
| GDP per capita             | 71   | 72   |
| GDP per hour<br>worked     | 65   | 90   |
| Hours worked per<br>capita | 101  | 79   |

Source: Eurostat Structural Indicators (2004).

## ANNUAL HOURS WORKED PER CAPITA 2002



Source: OECD (2004).



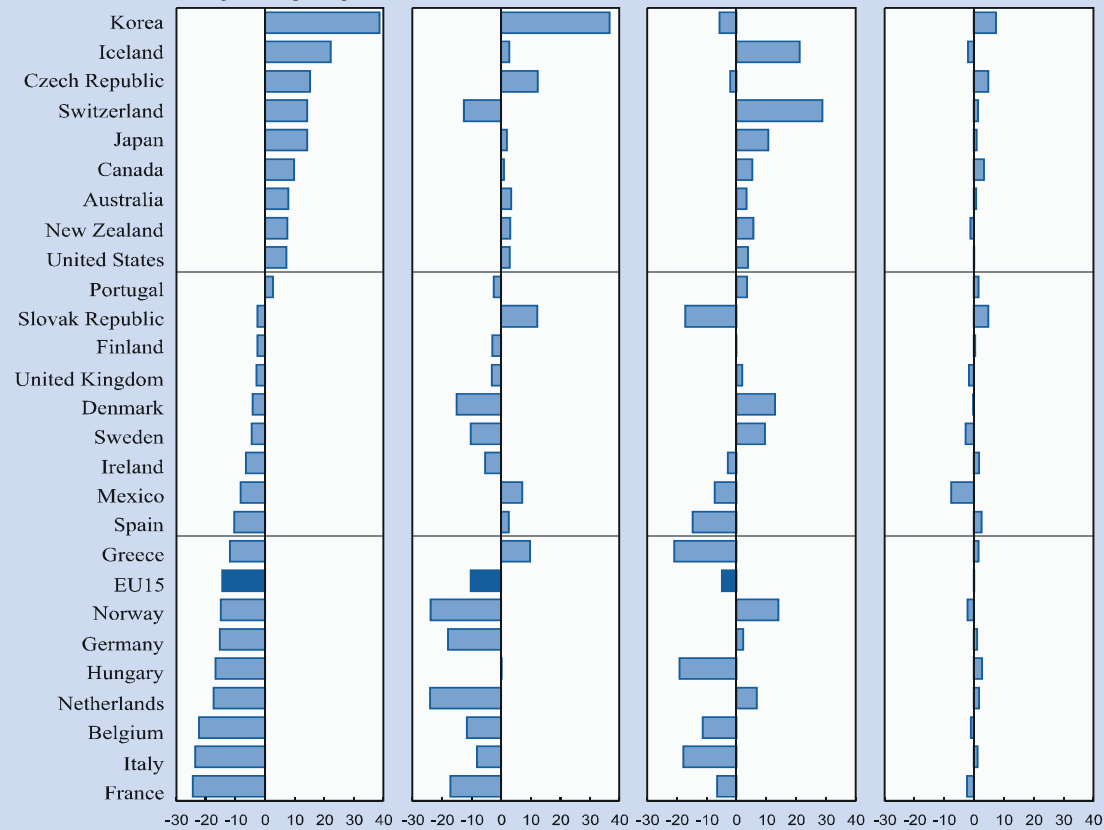
## Dekomponering av skillnader i arbetade timmar per invånare

- Skillnader i *arbetade timmar per anställd*
- Skillnader i *sysselsättningsgrad* (den andel av den arbetsföra befolkningen som arbetar)
- *Demografiska* skillnader (skillnader i den andel av befolkningen som är i arbetsför ålder)

## DECOMPOSITION OF DIFFERENCES IN HOURS WORKED PER CAPITA

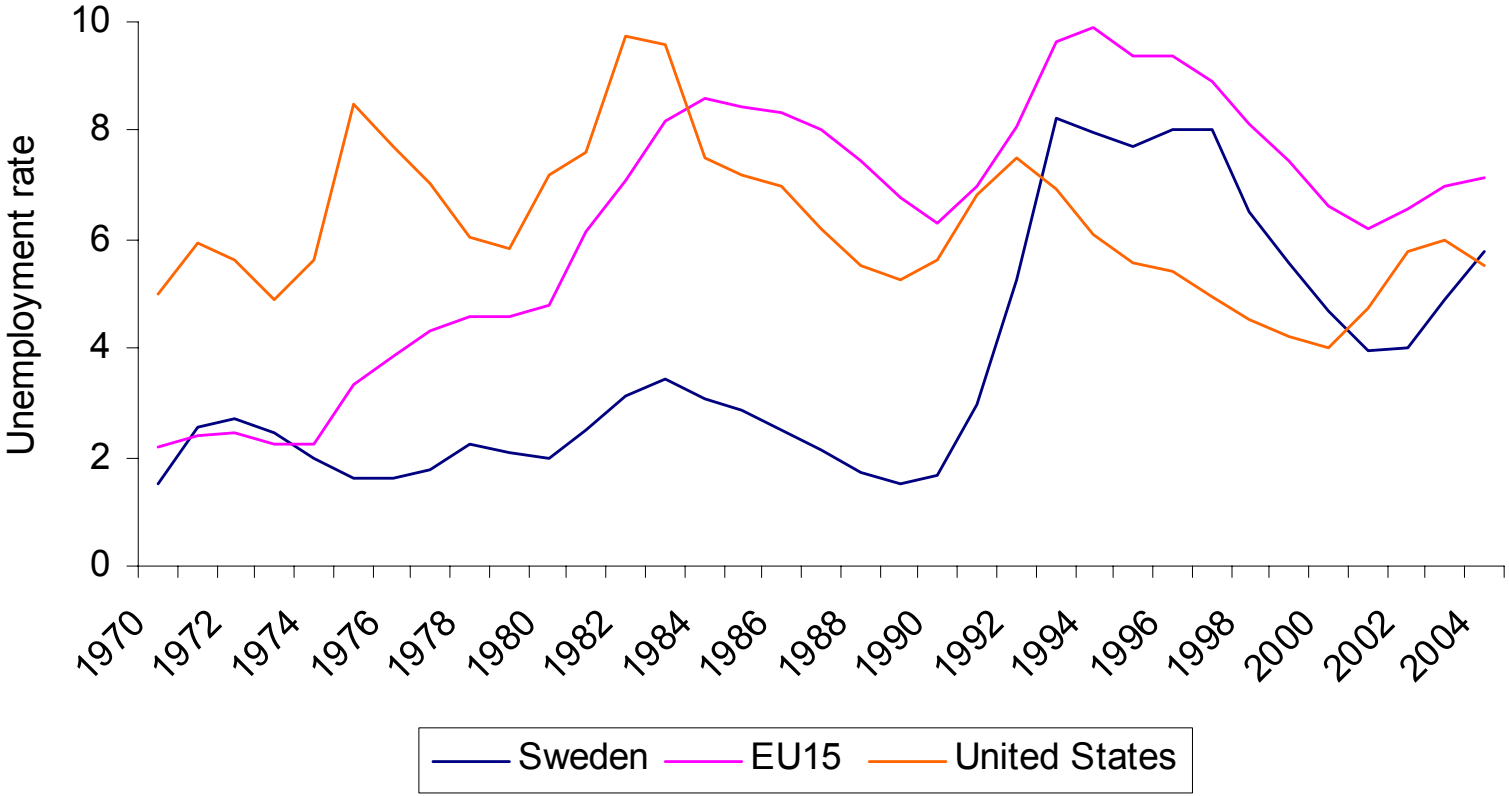
Percentage point differences in hours worked per capita with respect to the OECD average in 2002<sup>1)2)</sup>

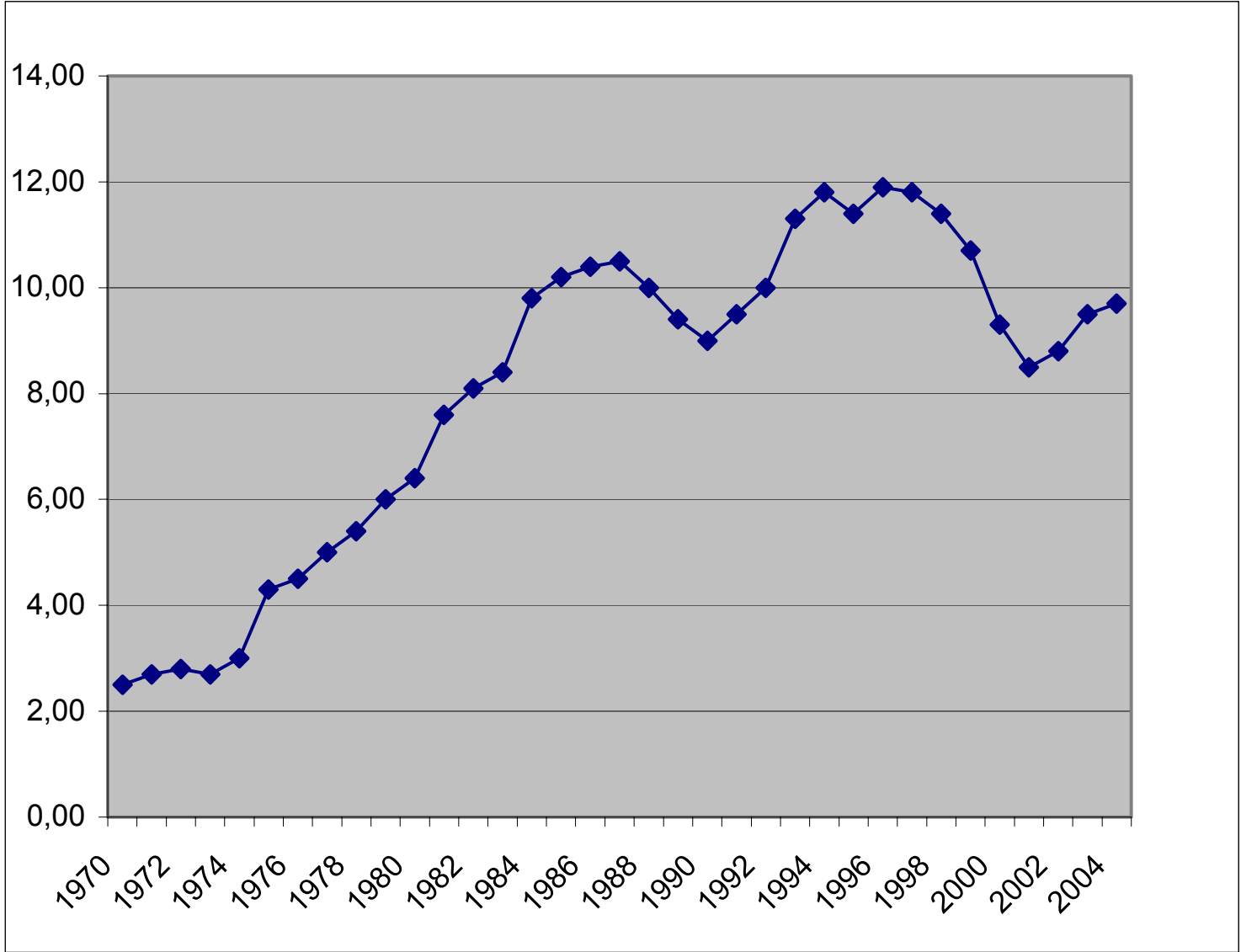
Percentage difference  
with respect to OECD  
average hours per capita = Hours per worker effect + Employment rate effect<sup>3)</sup> + Demographic effect<sup>4)</sup>



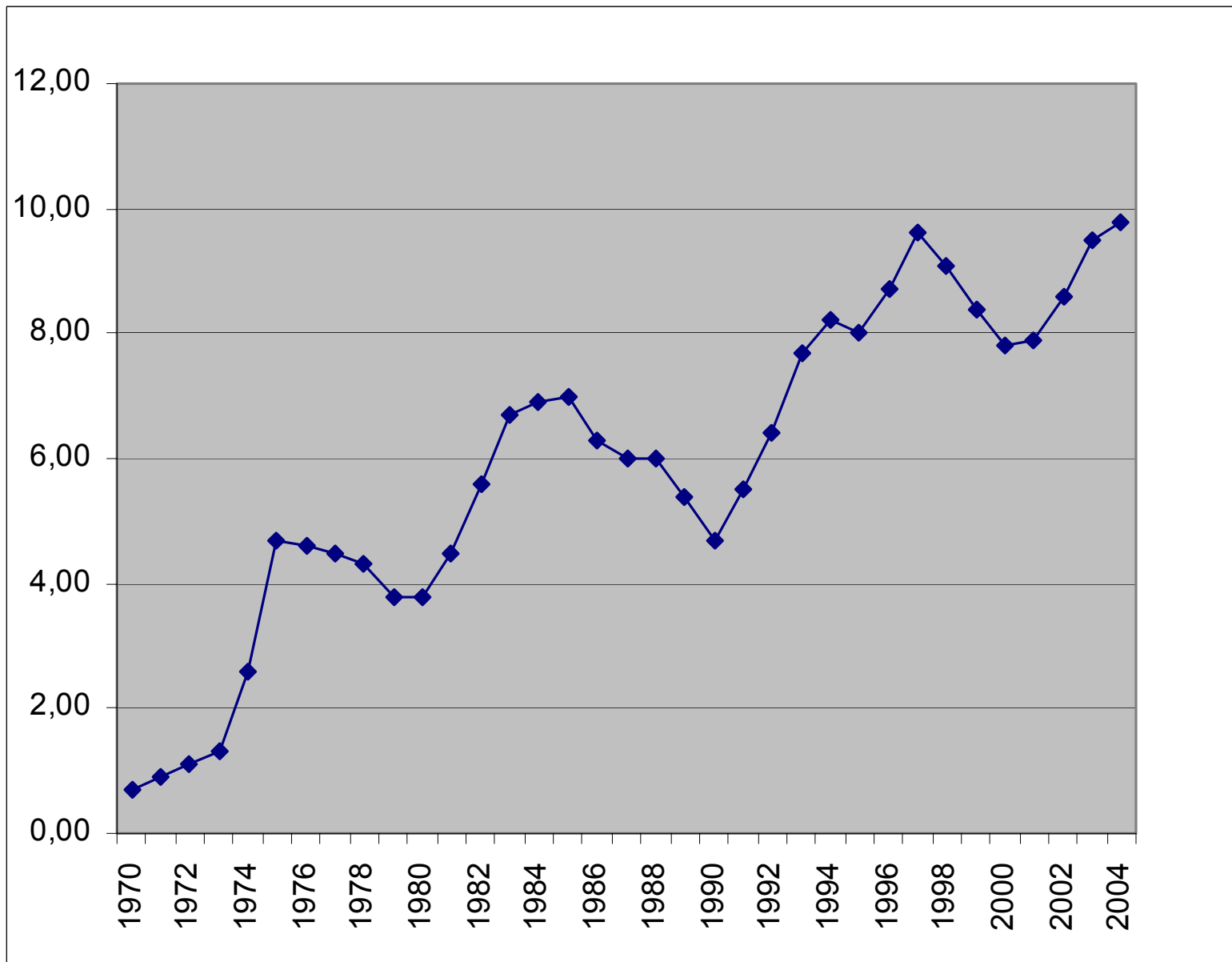
1) OECD averages are calculated as the population-weighted average for the countries shown for hours per capita and the demographic effects, Employment average for hours per worker and working age population (15-64 years)-weighted average for the employment effect.- 2) Countries in descending order of the percentage difference from OECD average hours per capita.- 3) Based on the ratio of employment to working-age population (15-64 years).- 4) Based on ratio of working-age population (15-64 years) to total population.  
Source: OECD (2004).

**Figure 4:** Unemployment rates for EU-15, Sweden and United States during 1970-2004



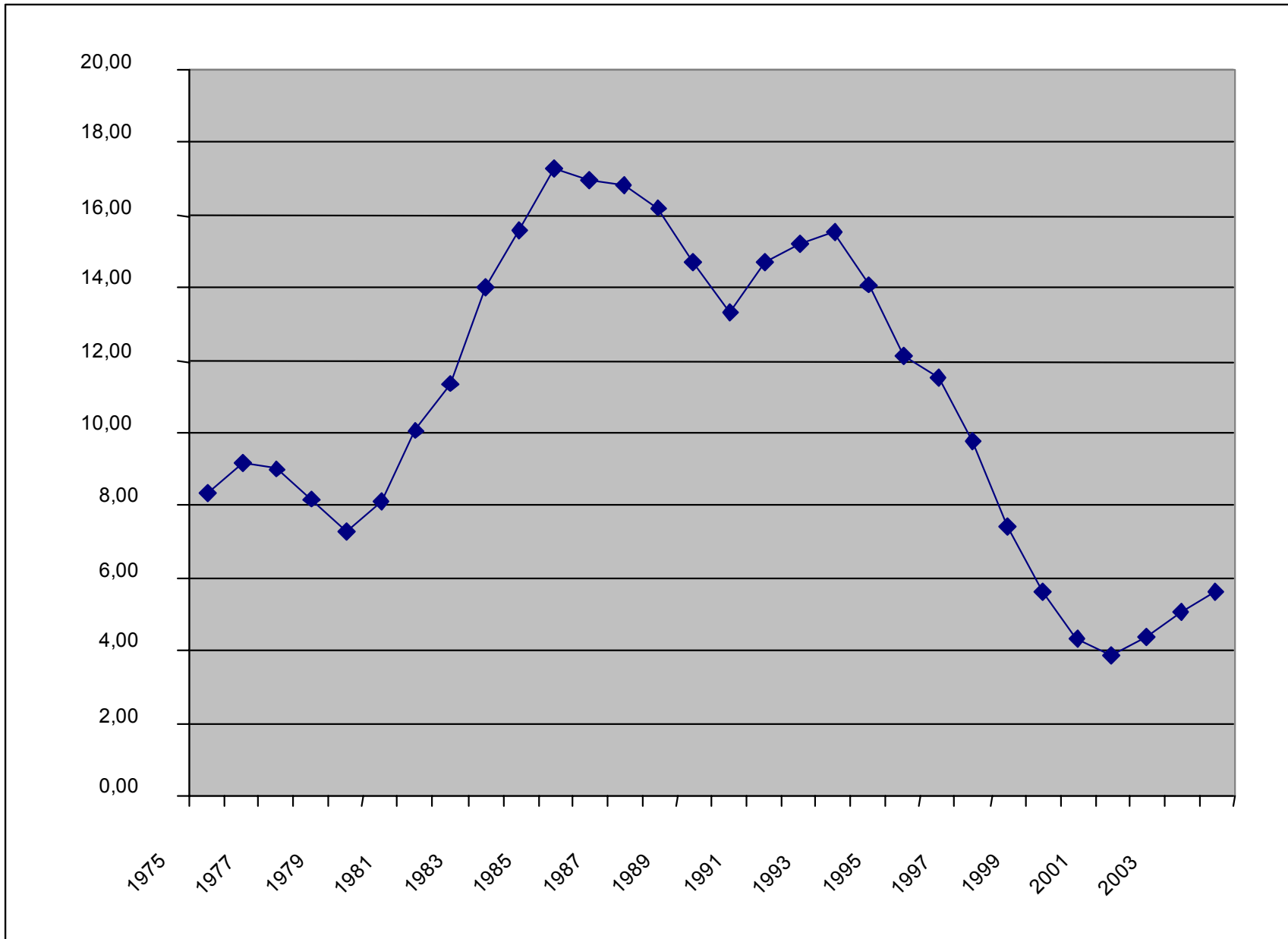


**Figure 3:** Unemployment rates in France during 1970-2004

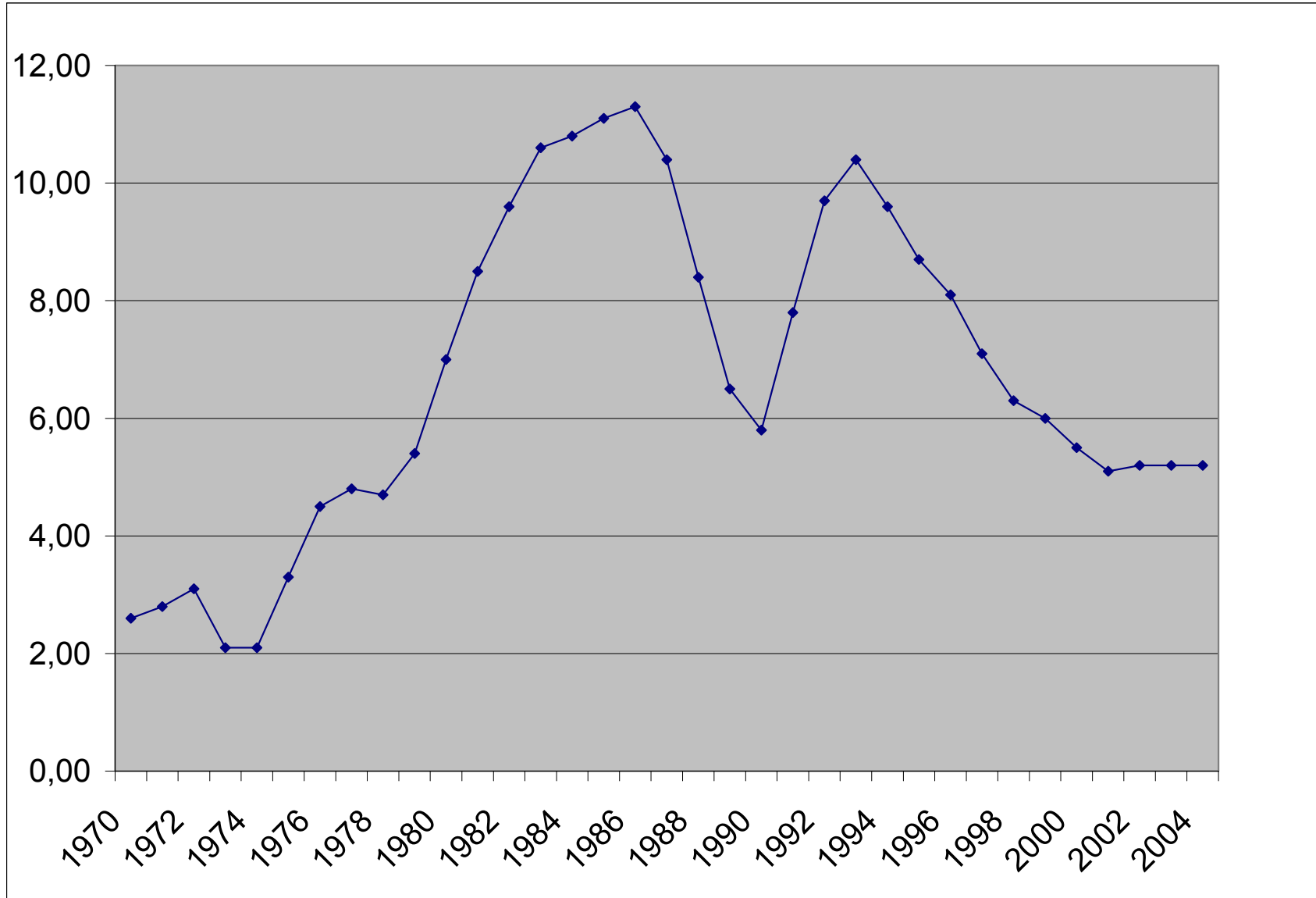


**Figure 2:** Unemployment rates in Germany during 1970-2004

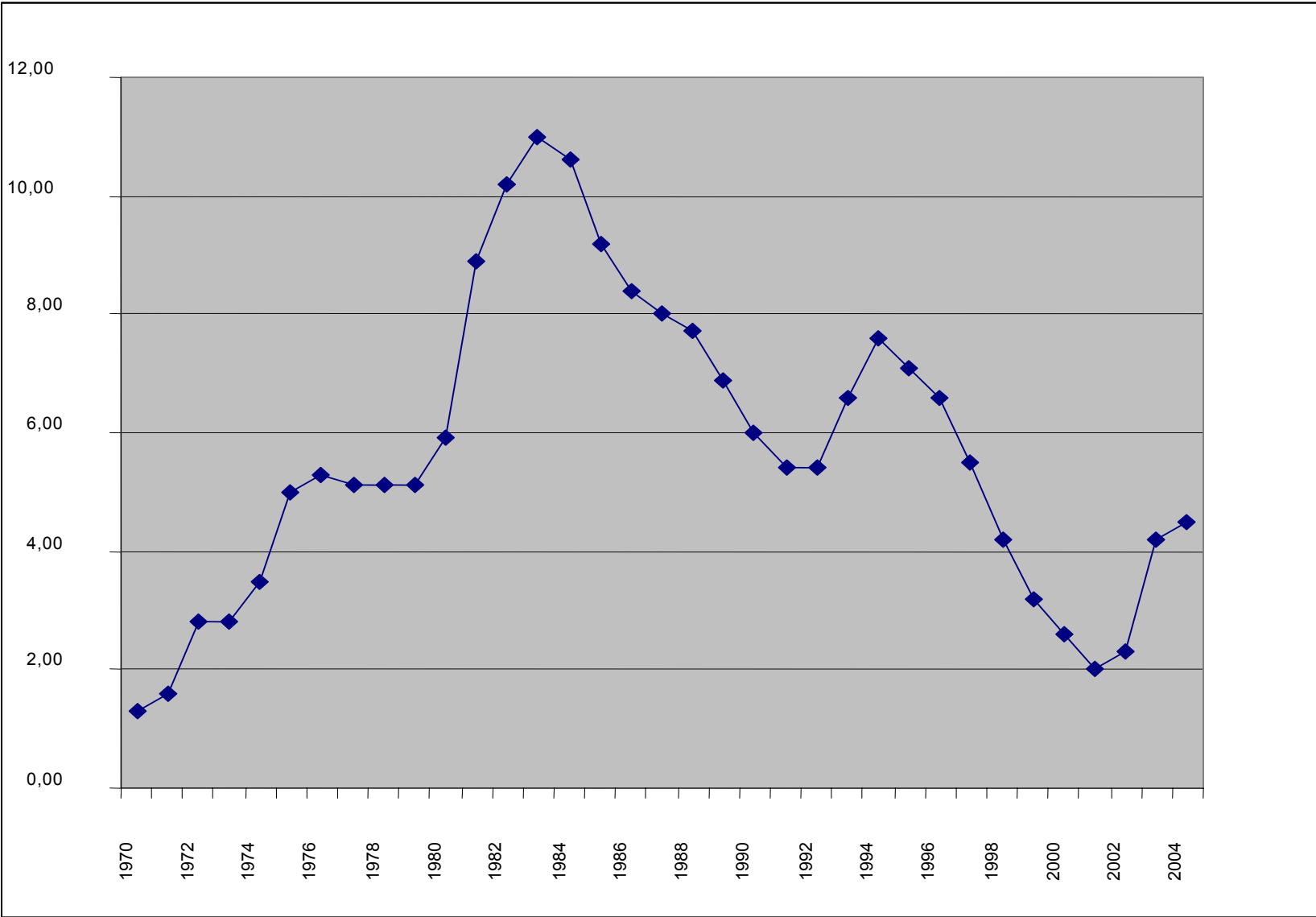
*Note:* Data beginning 1991 are for unified Germany, for prior years, data are for West Germany only.



**Figure 8:** Unemployment rates in Ireland during 1975-2004



**Figure 6:** Unemployment rates in United Kingdom during 1970-2004



**Figure 7:** Unemployment rates in the Netherlands during 1970-2004

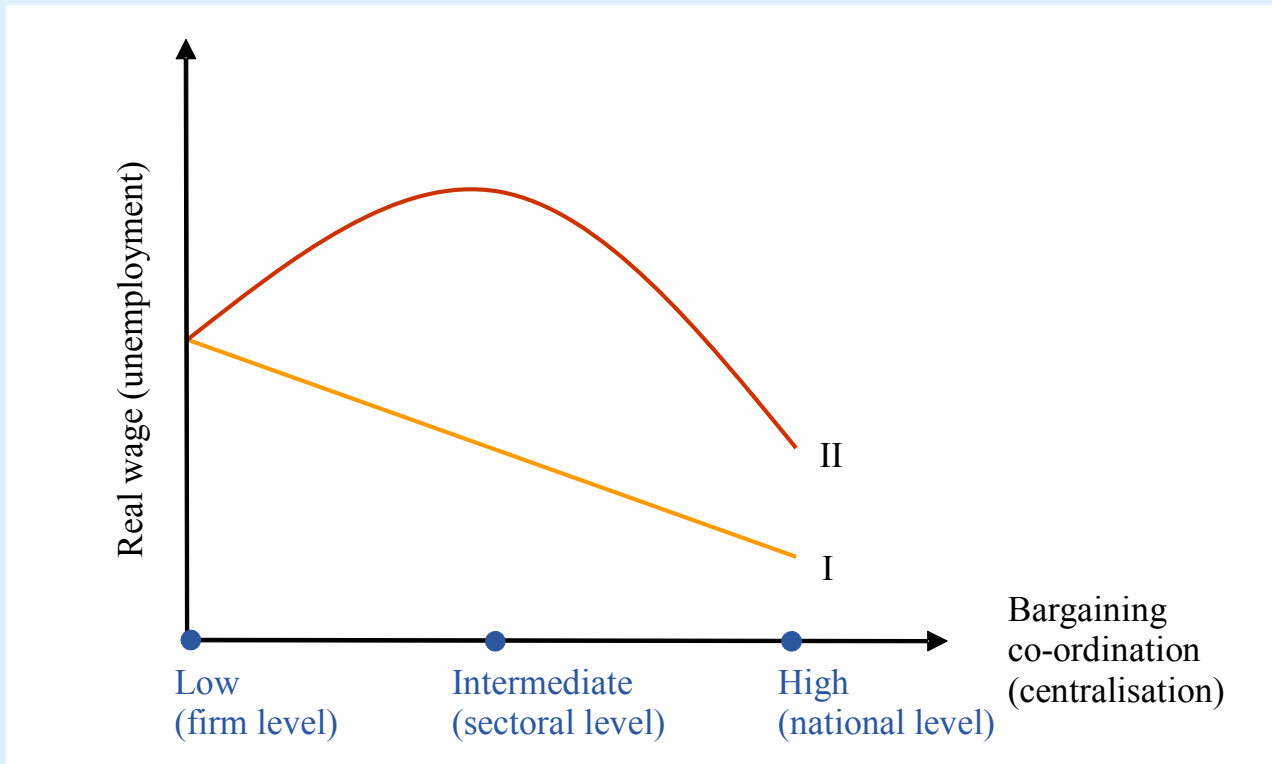


# Faktorer som påverkar jämviktsarbetslösheten

- **Arbetslöshetsförsäkringen**
  - - ersättningsnivå
  - - ersättningsperiod
  - - krav på de arbetslösa
- **Matchningen på arbetsmarknaden**
  - - arbetsmarknadspolitik
- **Facklig organisationsgrad och kollektivavtalens täckning**
- **Lagstiftade minimilöner**
- **Graden av samordning i avtalsförhandlingarna**
- **Skatter på arbete ?**
- **Trygghetslagstiftning ???**
- **Graden av konkurrens på varu- och tjänstemarknaderna**

**Fig. 3.2**

**THE RELATIONSHIP BETWEEN BARGAINING CO-ORDINATION  
(CENTRALISATION) OF COLLECTIVE BARGAINING AND THE  
REAL WAGE (UNEMPLOYMENT)**



|                    | <b>Unemployment<br/>change 1980-87<br/>to 2000-01</b> | <b>Employment-<br/>friendly<br/>changes</b> | <b>Employment-<br/>hostile<br/>changes</b> | <b>Net of<br/>employment-<br/>friendly<br/>changes</b> |
|--------------------|---|---|--|--|
| <b>Ireland</b>     | <b>-9.8</b>   | <b>4</b>                                    | <b>1</b>                                   | <b>3</b>   |
| <b>Netherlands</b> | <b>-7.4</b>   | <b>5</b>                                    | <b>0</b>                                   | <b>5</b>   |
| <b>UK</b>          | <b>-5.3</b>   | <b>6</b>                                    | <b>2</b>                                   | <b>4</b>   |
| <b>Denmark</b>     | <b>-2.6</b>   | <b>4</b>                                    | <b>2</b>                                   | <b>2</b>   |
| <b>France</b>      | <b>0.1</b>  | <b>1</b>                                    | <b>4</b>                                   | <b>-3</b>  |
| <b>Italy</b>       | <b>1.7</b>  | <b>2</b>                                    | <b>2</b>                                   | <b>0</b>   |
| <b>Germany</b>     | <b>0.3</b>  | <b>2</b>                                    | <b>1</b>                                   | <b>1</b>   |

**Unemployment change = -0.42 – 1.21 (Employment-friendly changes – employment-  
(4.3) hostile changes) R<sup>2</sup> = 0.51 N = 20**

- **Arbetsmarknadsreformer i Storbritannien**

- **Lägre arbetslöshetsersättning**
- **Mer krav på de arbetslösa**
- **Lägre skatter**
- **Lägre facklig organisationsgrad**
- **Mindre betydelse för kollektivavtalen**

- **Arbetsmarknadsreformer i Nederländerna**

- **Sociala pakter om återhållsamhet i lönebildningen**
- **Lägre minimilöner**
- **Ökad betydelse för tillfälliga anställningar och deltidsarbeten**
- **Lägre arbetslöshetsersättning**
- **Striktare krav på de arbetslösa**
- **Lägre arbetsgivaravgifter**

# Arbetsmarknadsreformer i Tyskland

- **Effektivisering av arbetsmarknadspolitiken**
  - mer ändamålsenlig organisation
  - hårdare krav på sökaktivitet
  - krav acceptera jobb med lägre lön än tidigare och lägre lön än enligt kollektivavtal
- **Reformer av arbetslöshetsförsäkringen**
  - kortare period med hög ersättning för äldre arbetskraft (Arbeitslosengeld I)
  - ersättning till långtidsarbetslösa enligt normer för socialhjälp (Arbeitslosengeld II)

## Politisk-ekonomiska hinder för arbetsmarknadsreformer

### •Fördelningskonflikter

-reformer som sänker reallönerna gynnar aktieägare och arbetslösa *outsiders* men missgynnar anställda *insiders*

-sänkt arbetslöshetsersättning missgynnar dem som förblir arbetslösa

-förutsättningar: mycket djup kris som hotar också *insiders*, statsfinansiell kris eller politiska ledare som har stöd av andra skäl

### •Fel tankemodell

-ultrakeynesiansk modell: högre löner ökar konsumtion och efterfrågan

-*lump-of-labour fallacy*

### •*Analytical myopia* (alltför kortsiktig analys)

-negativa effekter kommer först och de positiva effekterna med tidseftersläpning (lägre arbetslöshetsersättning, sänkta minimilöner)

-de långsiktiga positiva effekterna är svårare att uppskatta än de kortsiktiga negativa effekterna

-lätt identifiera förlorare på kort sikt, svårt identifiera vinnare på lång sikt

**Table 3.2****Standard working time for full-time workers according to collective agreements and/or legislation, 2003**

|                     | Per year,<br>average for the<br>whole economy | Per week,<br>average for the<br>whole economy | Per week,<br>metal working |
|---------------------|---|---|----------------------------|
| US <sup>a)</sup>    | 1904  | 40.0  | -                          |
| Estonia             | 1840  | 40.0  | -                          |
| Hungary             | 1840  | 40.0  | 40.0                       |
| Latvia              | 1840  | 40.0  | -                          |
| Poland              | 1840  | 40.0  | -                          |
| Slovenia            | 1816  | 40.0  | 40.0                       |
| Japan <sup>a)</sup> | 1803  | 39.2  | -                          |
| Ireland             | 1802  | 39.0  | 39.0                       |
| <b>EU-8</b>         | <b>1801</b>                                   | <b>39.6</b>                                   | -                          |
| (new EU states)     |   |   |                            |
| Greece              | 1800  | 40.0  | 40.0                       |
| Malta               | 1776  | 40.0  | -                          |
| Belgium             | 1748  | 38.0  | 38.0                       |
| Portugal            | 1748  | 39.0  | 40.0                       |
| Slovakia            | 1748  | 38.5  | 37.5                       |
| Germany (east)      | 1730  | 39.1  | 38.0                       |
| Spain               | 1729  | 38.6  | 38.5                       |
| Luxembourg          | 1728  | 39.0  | 39.0                       |
| Austria             | 1717  | 38.5  | 38.5                       |
| Cyprus              | 1710  | 38.0  | 38.0                       |
| <b>EU-15</b>        | <b>1700</b>                                   | <b>38.1</b>                                   | <b>37.9</b>                |
| UK                  | 1693  | 37.2  | 37.3                       |
| Sweden              | 1676  | 38.8  | 40.0                       |
| Finland             | 1673  | 37.5  | 36.5                       |
| Italy               | 1672  | 38.0  | 39.1                       |
| Germany (west)      | 1648  | 37.4  | 35.0                       |
| Netherlands         | 1648  | 37.0  | 35.2                       |
| Denmark             | 1613  | 37.0  | 37.0                       |
| France              | 1568  | 35.0  | 35.0                       |

Note: <sup>a)</sup> The figure refers to 2002.

Source: All countries except Japan and the US: *Working Time Developments* (2003), EIROOnline;

Japan and the US: *Deutschland in Zahlen* (2004), Institut der Wirtschaft, Cologne.

**Table 3.4**  
Major reductions in the standard work week in European economies,  
1980–2004

|                       | Year    | Change      | Legislation                   | Collective Agreements                       |
|-----------------------|---------|-------------|-------------------------------|---|
| Austria               | 1990    | 40 → 38,5   |                               | x   |
| Belgium <sup>b)</sup> | 1999    | 40 → 39     | x                             | x (inter-industry agreement)                |
|                       | 2003    | 39 → 38     | x                             | x (inter-industry agreement)                |
| Denmark               | 1987    | 39 → 37     |                               | x (70% of employees)                        |
| France                | 1982    | 40 → 39     |                               |   |
|                       | 2000    | 39 → 35     | x (large firms)               |   |
|                       | 2002    | 39 → 35     | x (all firms)                 |   |
| Germany <sup>a)</sup> | 1984    | 40 → 38,5   |                               | x (metal working and engineering)           |
|                       | 1987    | 38,5 → 37,5 |                               | x (metal working and engineering)           |
|                       | 1989    | 37,5 → 37   |                               | x (metal working and engineering)           |
|                       | 1993    | 37 → 36     |                               | x (metal working and engineering)           |
|                       | 1995    | 36 → 35     |                               | x (metal working and engineering)           |
| Greece                | 1980    | 45 → 43     | x                             |   |
|                       | 1981    | 43 → 42     | x                             |   |
|                       | 1983    | 42 → 40     | x                             |   |
| Hungary               | 2003    | 40 → 38     | x                             |   |
| Ireland               | 1989-90 | 40 → 39     |                               | x (tripartite national framework agreement) |
| Netherlands           | 1982    | 40 → 38     |                               | x (Waasenaar agreement)                     |
|                       | 1985    | 40 → 38     | x (government civil servants) |   |
| Norway                | 1987    | 40 → 37,5   |                               | x (blue-collar-workers in manufacturing)    |
| UK                    | 1979    | 40 → 39     |                               | x (engineering)                             |
|                       | 1989-90 | 39 → 37     |                               | x (shipbuilding and engineering)            |

Notes:<sup>a)</sup> Working time reductions also occurred in other sectors than in the metal and engineering sector during the 1984–98 period, but are not shown in the table. <sup>b)</sup> The entries in the table represent inter-industry agreements involving the government, which have been codified into law. The inter-industry agreements, have, however, only confirmed earlier concluded collective agreements at the sectoral level. For example, the reduction in the standard work week from 40 to 39 hours in such sectoral agreements took place mainly in 1980/81.

Source: EIRO Online; Institut der deutschen Wirtschaft;  
<http://www.eiro.eurofound.eu.int/2004/03/feature/tn0403108f.html>  
[http://www.reformmonitor.org/downloads/brochure/refmon\\_e.pdf](http://www.reformmonitor.org/downloads/brochure/refmon_e.pdf)  
[http://www.reformmonitor.org/pdf-cache/doc\\_reports-cc-0-cm-3-cs-0.pdf](http://www.reformmonitor.org/pdf-cache/doc_reports-cc-0-cm-3-cs-0.pdf)  
<http://www.reformmonitor.org/index.php3?mode=reform>  
<http://www.issa.int/pdf/jeru98/theme2/2-1b.pdf>



# Avtal om förlängd arbetstid i Tyskland på företagsnivå

- DaimlerChrysler
- Siemens
- Volkswagen
- MAN
- Thomas Cook
- Lufthansa
- Många mindre och medelstora företag
- Offentlig sektor i Bayern och Hessen

# Varför avtal om längre arbetstid utan lönekompensation?

- Respons på akuta hot om ”outsourcing”
  - högre förväntad kapitalavkastning på investeringar i nya EU-länder, Kina osv.
  - krav på lägre timlöner i Västeuropa
  - längre arbetstid till oförändrad lön är en bekväm metod att sänka timlönerna
  - starkaste incitamenten på företagsnivå: klart identifierbara “vinnare” och bara där som man kan förhandla om sysselsättning
  - *undantagsklausuler* i bransch- och delstatsvisa kollektivavtal

# Längre arbetstid också i andra länder?

- Liknande outsourcing-hot
- Konkurrenseffekter
  - Rüsselsheim/Trollhättan
- Psykologiska demonstrationseffekter
- Störst sannolikhet i länder med kortast arbetstid
- Debatt särskilt i Frankrike, Belgien, Nederländerna